

วารสารวิชาการ

ศิลปวัฒนธรรมอีสาน

สภาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย
กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปีที่ ๓
ฉบับที่

๑

(มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕)

ศิลปวัฒนธรรม

อีสาน

Journal of Isan Arts and Culture

ISSN : ๒๖๔๗-๖๘๖๓

ภาพประกอบ :

www.freepik.com

www.blockdit.com/posts/601d30c2d9cc0807963c3114

www.flickr.com/photos/nationalarchives

การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ
ของกลุ่มชาวออร์ังสยาม ในประเทศมาเลเซีย
: กรณีศึกษา ณ วัดพุทธชยันตี กรุงกัวลาลัมเปอร์

The Survival of the Orang Siam in Malaysia
: A Case Study of Buddha Jayanti Temple, Kuala Lumpur

รพี ทาปทา*
Rapee tapta

* นักวิชาการอิสระ Email : Rapee_tapta@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) อัตลักษณ์ของความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวออสเตรียที่ยังดำรงอยู่ในประเทศมาเลเซีย ๒) กลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวออสเตรียยังดำรงอยู่ในประเทศมาเลเซีย วิธีการศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยประชาชนชาวออสเตรีย และครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชยันตี รวมทั้งสิ้น ๑๓ คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผ่านกระบวนการค้นหาแก่นสาระ (Thematic analysis) แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ๑) อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวออสเตรียที่ยังดำรงอยู่ในประเทศมาเลเซีย คือ อัตลักษณ์ที่เกิดจากความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา การใช้ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีในวันสำคัญของไทย ซึ่งอาจจะมีวิธีการปฏิบัติที่ปรับเปลี่ยนแตกต่างจากประเทศไทยเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่หลักการและแนวทางปฏิบัติยังคงดำรงและสืบสานตามแบบประเทศไทย ๒) กลไกที่ช่วยให้ อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธในกลุ่มชาวออสเตรียยังดำรงอยู่ในประเทศมาเลเซีย เกิดจาก ๓ กลไกที่สำคัญ คือ กลไกรัฐบาลมาเลเซีย กลไกรัฐบาลไทย (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์) และกลไกวัด (วัดพุทธชยันตี)

คำสำคัญ: การดำรงอยู่ อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ ชาวออสเตรีย

Abstract

The objectives of this research are 1) To ascertain the remains of Thai-Buddha's identity of Orang Siamese in Malaysia 2) To describe the factors which maintained Thai-Buddha's identity in Malaysia, by collecting data from the documents, related research and In-depth Interview with 13 Orang Siamese. The tool of this research was the questionnaire by using thematic analysis and presented by descriptive research format.

The results of the research can divide into two topics. First, the remains of Thai's identities of Orang Siamese in Malaysia are the identity from belief, religious ritual, language, traditions on important days of Thailand, nevertheless, the ways of practice are slightly different due to the limited of conditions and environment, however, the principles and practices are still the same as Thai's method. Second, the factors which maintained Thai's identity in Malaysia consist of three aspects, Malaysia government, Thai government (Royal Thai embassy Kuala Lumpur) and temple (Wat Buddha Jayanti)

Keywords: Survival, Thai-Buddha identity, Orang Siamese

การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญสยาม ในประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษา ณ วัดพุทธชยันตี กรุงกัวลาลัมเปอร์

รพี ทาปทา

บทนำ

ประเทศมาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม คือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หลากหลายทางวัฒนธรรม และความเชื่อเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชากรหลักภายในประเทศมาเลเซียแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ เชื้อสายมลายู จีน และอินเดีย โดยจำนวนประชากรในปี ๒๐๑๘ ระบุว่าประเทศมาเลเซียมีประชากรจำนวน ๓๑ ล้านคน โดยแบ่งออกเป็นชาวภูมิมุตราร้อยละ ๖๒ คนจีนร้อยละ ๒๐.๖ คนอินเดียร้อยละ ๖.๒ กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ หรือชนกลุ่มน้อยร้อยละ ๐.๙ และชาวต่างชาติ ร้อยละ ๑๐.๓

ประเทศมาเลเซีย มีศาสนาประจำชาติ คือศาสนาอิสลาม โดยมีการบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญ ประเทศมาเลเซียไว้ว่า “ชาวภูมิมุตรา” (Bumiputera) ซึ่งมีความหมายว่า เจ้าของแผ่นดิน (แสงจันทร์ แสงสุภา.ออนไลน์) จะต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และนับถือศาสนาอิสลาม ประเทศมาเลเซียมีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๖๑.๓ ศาสนาพุทธร้อยละ ๑๙.๘ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๙.๒ ศาสนาฮินดู ๖.๓ และอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลมาเลเซียยังคงมีการกำหนดให้ชนกลุ่มน้อยอย่าง “กลุ่มชาวไทยสยาม” (Siamese) หรือที่เรียกว่า “ชาวอรัญสยาม” (Orang Siam) มีสถานะที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลมาเลเซียว่าเป็นชาวภูมิมุตราด้วยเช่นกัน แม้ว่าผู้นับถือศาสนาพุทธก็ตาม

ในอดีตชาวอรัญสยามถือเป็นกลุ่มคนไทยที่พูดภาษาไทย เพียงแต่อาศัยอยู่บนแผ่นดินมลายู ซึ่งกลุ่มชาวอรัญสยามอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวก่อนที่จะมีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาของกลุ่มแรงงานชาวอินเดียและพ่อค้าชาวจีน เนื่องสยาม (Siam) กับพื้นที่บริเวณภาคเหนือของประเทศมาเลเซียได้สร้างสัมพันธไมตรีต่อกันตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ ๑๓ กล่าวคือชาวอรัญสยามมีสถานะเป็นคนไทยจนกระทั่งสยามได้ยกดินแดนบริเวณดังกล่าวให้กับอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ ๑๕ (Mala Rajo Sathian and Rosenun Chesof, ๒๐๑๘) ส่งผลให้กลุ่มคนในพื้นที่เหล่านั้นกลายเป็นคนไทยพลัดถิ่น และเปลี่ยนสถานะกลายเป็นประชาชนภายใต้การปกครองของสหพันธรัฐมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนไทยกลุ่มนี้ก็ยังคงเรียกตัวเองว่า “สยาม” ซึ่งยังแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นไทย จากข้อมูลทางสถิติจำนวนประชากรของประเทศมาเลเซียในปี ๒๐๑๐ มีชาวอรัญสยามในประเทศมาเลเซียมีกว่า ๕๓,๐๐๐ คน โดยส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศ ได้แก่ รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน รัฐกลันตัน ประมาณ ๑๓,๐๐๐ คน รัฐปะลิส ประมาณ ๖,๐๐๐ คน รัฐปีนัง ประมาณ ๒,๐๐๐ คน และรัฐเปเร ประมาณ ๒,๐๐๐ คน

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศมาเลเซียนั้นไม่เพียงแต่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติเท่านั้น แต่ยังคงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมในวิถี

การดำรงชีวิตอีกด้วย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกในประเทศไทย และศึกษาถึงกลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธยังดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม และยังไม่ถูกกลืนหายไปกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ อีกทั้งเชื้อชาติต่าง ๆ ยังอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงเพื่อเป็นแนวทางในการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้ดำรงอยู่ในสังคมอื่น ๆ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทย
- ๒) เพื่อศึกษากลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกยังดำรงอยู่ในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

อัตลักษณ์ เป็นแนวคิดที่มีการศึกษาและตีความไปอย่างกว้างขวางในหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รวมไปถึงประวัติศาสตร์ สำหรับ ทศนาวัต แก้วสนิท (๒๕๕๙) ได้นิยามคำว่า อัตลักษณ์ ไว้ว่า อัตลักษณ์ คือลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในสังคมนั้น ๆ และอัตลักษณ์สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เพื่อตอบสนองให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ดังนั้น คำว่าอัตลักษณ์ จึงไม่ใช่ผลผลิต (product) แต่เป็น กระบวนการ (process) ที่มีความเคลื่อนไหวได้เสมอ

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (๒๕๔๖) ให้ความหมายคำว่า อัตลักษณ์ ไว้ว่า ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมโยงหรือสัมพันธ์อยู่กับสังคม โดยสังคมจะเป็นผู้กำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ติดตัวมา เช่น ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน อัตลักษณ์จึงเปรียบเสมือนการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ และเกี่ยวข้องกับมิติภายในที่อธิบายถึงตัวเรา ซึ่งประกอบไปด้วยอารมณ์และระบบความคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับตัวเขาสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างไร ดังนั้น จึงสามารถแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ได้ ๒ ประเภท คือ อัตลักษณ์บุคคล (personal identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity)

อนุธิร์ เดชเทพพร (๒๕๕๕) ได้นำเสนอมุมมองคำจำกัดความของอัตลักษณ์ไทย หรือความเป็นไทยไว้สองประเภท คือ ความเป็นไทยในฐานะ “วัฒนธรรมไทย” และ ความเป็นไทยในฐานะ “ราชาชาตินิยม” กล่าวคือในประเภทความเป็นไทยด้านวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ถูกเชื่อมโยงกับเชื้อชาติไทยและศาสนาพุทธ แบบเถรวาท สำหรับประเภทความเป็นไทยในด้านราชาชาตินิยมคือการที่ความเป็นไทยถูกผูกติดอยู่กับความเป็นกษัตริย์นิยม กษัตริย์เปรียบเสมือนศูนย์กลางของความเป็นไทย นำเอาจารีตแบบกษัตริย์นิยมและความจงรักภักดีอย่างไม่มีข้อสงสัยมาเป็นศูนย์กลางทางสังคม โดยอนุธิร์ เดชเทพพร กล่าวว่าในความเป็นจริงนั้นความเป็นไทยทั้งสองประเภทถูกเชื่อมโยงเข้าหากันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้ คือความเป็นไทยในปัจจุบัน

ทรงชัย ทองปานและรัชพล ไทยฤทธิ์ (๒๕๖๑) ได้นิยาม อัตลักษณ์ไทยสำหรับคนไทยพลัดถิ่นไว้ว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่สามารถเลื่อนไหลได้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากผลกระทบภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ความเป็นไทยนั้นก็ถูกผูกมัดไว้กับศาสนาพุทธและประเพณี เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบ สอดคล้องกับเมธาวิ จำเนียรและกรกฎ จำเนียร (๒๕๖๒) ที่กล่าวว่า การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนเชื้อสายไทยในต่างแดน หมายถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเป็นผู้ที่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารภายในครอบครัว หรือชีวิตประจำวัน และอัตลักษณ์ความเป็นไทยนั้นมักจะสื่อผ่านกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงพุทธศาสนา ทั้งยังเสริมอีกว่า การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยนั้นสามารถสื่อออกมาทางวัฒนธรรมอาหารไทย การกราบ การไหว้ การใช้ภาษาไทย และการเทิดทูนพระมหากษัตริย์

สุทธิพร บุญมาก (๒๕๕๖) ก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า อัตลักษณ์ หรือความเป็นไทยเช่นเดียวกันว่า ความเป็นไทยมีวิธีการแสดงออกที่มากกว่าแค่การปฏิบัติ แต่รวมไปถึงวัฒนธรรมทางด้านอาหารด้วยเช่นกันที่สามารถสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ โดยจากวัฒนธรรมทางด้านอาหารของคนไทยที่ย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศก่อให้เกิดชุมชนที่เรียกว่า “Thai Town” ซึ่งประกอบไปด้วยร้านอาหารไทย ร้านวัตถุดิบ และสมุนไพรไทย รวมถึงร้านที่จำหน่ายสินค้าจากประเทศไทย อัตลักษณ์ความเป็นไทยที่แสดงออกผ่านร้านอาหารไทยในวิธีการที่หลากหลาย เช่น การตั้งชื่อร้านที่เป็นภาษาไทย การออกแบบและการตกแต่งภายในร้าน ดนตรีประกอบภายในร้าน เครื่องแต่งกายของพนักงาน และรายการอาหารไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านร้านอาหารไทยในต่างแดน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัศนาวดี แก้วสนิท (๒๕๕๙) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คนพลัดถิ่น “ไทย” ในมาเลเซียกับการสื่อสารอัตลักษณ์ : ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากคนพลัดถิ่นมีความเลื่อนไหลตามบริบทของสถานการณ์ในแต่ละประเทศ ท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประเทศมาเลเซีย ชาวไทยสยามได้ใช้อัตลักษณ์ความเป็นไทยในการยึดโยงเครือข่ายคนไทยให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลมาเลเซียจะไม่ได้ปิดกั้นการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย แต่ก็ไม่ได้มีการส่งเสริมใด ๆ ที่เด่นชัดมากนัก จึงทำให้ลักษณะการปฏิบัติหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชาวไทยสยามมีความแตกต่างจากการปฏิบัติของประเทศไทยเล็กน้อย เนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านสังคมและสภาพแวดล้อม

พรชัย นาคสีทอง (๒๕๕๘) ได้เสนอแนวคิดผ่านบทความเรื่อง “ประวัติศาสตร์” “ความทรงจำ” และ “อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย: กรณีชุมชนบางแซะ (Tereseh) รัฐกลันตัน ว่า การแสดงออกถึงความอัตลักษณ์ความเป็นไทย (พุทธ) นั้นแสดงออกมาในด้านของภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีการปลูกฝังผ่านการใช้ภาษาไทยและพุทธศาสนา โดยทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทย (พุทธ) มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต

ประจำวันอยู่แล้ว ในชุมชนบางแซะ ยังคงสามารถดำรงและสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้ ท่ามกลางแนวคิดศาสนานิยมที่ล้อมรอบไปด้วยชุมชนมุสลิม

สมพร ชุนเพชร (๒๕๕๘) ได้ทำการศึกษาเรื่องการธำรงและพลวัตวัฒนธรรมพุทธศาสนาของชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย พบว่าปัจจัยที่มีบทบาท หน้าที่และมีภารกิจในการช่วยธำรงพุทธศาสนา รวมไปถึงวัฒนธรรมอัตลักษณ์ความเป็นไทยและภาษาไทยคือพระเถรานุเถระในรัฐกลันตัน เนื่องจากวัดเป็นสถานที่หลักในการศึกษาพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการบวชเรียนของศาสนิกชน ที่มีการเรียนการสอนทั้งการสอนภาษาไทย หลักศาสนาพุทธ และวัฒนธรรมไทย

ชัยวัฒน์ มีสันฐาน (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัดกับการดำรงความเป็นไทยของคนสยามในรัฐ ปะลิสและรัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย พบว่า ท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซีย วัด ได้กลายเป็นศูนย์รวมของความเป็นไทย วัดมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ มากกว่าเป็นเพียง ศาสนสถาน กล่าวคือ วัดในรัฐปะลิสและรัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) นอกจากเป็นศาสนสถานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งสืบสานความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและภาษาไทย โดยมีการเปลี่ยนบทบาทจากวัด เป็นโรงเรียนสำหรับวิชาความรู้ต่าง ๆ อันสมควรจากการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า วัดเป็นที่ตั้งของ “ศูนย์การศึกษาพุทธศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมไทย” นอกจากนี้วัดยังมีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาชุมชนในลักษณะของการสังคมสงเคราะห์ เช่นการให้ทุนคนยากจน ทุนการศึกษา หรือการรักษาพยาบาล เป็นต้น รวมถึงเป็นสถานที่ที่คอยสืบสานวัฒนธรรมประเพณีความเป็นไทย เช่น การจัดกิจกรรมตามวันสำคัญต่าง ๆ ในไทย อย่างวันสงกรานต์ วันลอยกระทง การทอดผ้าป่า เป็นต้น

Phrapalad Sarot Thammasaro, Direk Nunklam and Detchat Treetrap (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Cultural Identity Preservation of Siamese in Pelis, Malaysia state of Academic พบว่าแม้ว่าชาวไทยสยามจะมีลักษณะการใช้ชีวิตเป็นชนกลุ่มน้อย (minority) ที่ถูกรอ้อมล้อมไปด้วยชาวมุสลิมและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม แต่ชุมชนชาวสยามก็ยังคงสามารถอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้ได้ จากงานวิจัยพบว่าความเป็นไทยที่กล่าวถึงคือ การนับถือศาสนาพุทธ การสืบสานความเชื่อและประเพณีไทย วัฒนธรรมไทย และการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน และสิ่งที่เป็นปัจจัยหลักในการสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยเหล่านี้ คือวัด ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางของชาวไทยสยามในรัฐปะลิส เพราะนอกจากจะเป็นศาสนสถานแล้ว วัดยังเป็นสถานที่ที่คอยให้การศึกษารักษาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การสอนหลักพุทธศาสนา รวมไปถึงการปลูกฝังวัฒนธรรมไทยร่วมไปกับชุมชนชาวไทยสยาม

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก และวิธีการคัดเลือก

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) จากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องบริเวณภายในวัดพุทธชัยนที ซึ่งได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักและเพื่อให้ข้อมูลมีความครอบคลุมและสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ๑) ประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญิกจำนวน ๑๑ คน ๒) ครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชัยนที จำนวน ๒ คน รวมทั้งสิ้น ๑๓ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะดำเนินการแบบกึ่งโครงสร้าง ในห้วงของการสัมภาษณ์อาจมีคำถามเพิ่มเติมขึ้นเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผ่านกระบวนการค้นหาแก่นสาระ (Thematic analysis) ว่ามีมุมมองอย่างไรต่ออัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิก ในประเทศไทยภาคใต้ และกลไกที่ช่วยทำให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกยังดำรงอยู่ในประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย ประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญิก และครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชัยนที ใน ๒ ประเด็น คือ ๑) อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของชาวอรัญญิกที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทยภาคใต้ และ ๒) กลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกยังดำรงอยู่ในประเทศไทยภาคใต้ ซึ่งจะอธิบายผลของการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

๑. อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญิกที่ยังคงดำรงอยู่ในประเทศไทยภาคใต้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ชาวอรัญญิกในมาเลเซียนั้น ยังคงรักษา อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธนี้ เกิดจากระบบความเชื่อ ระบบการผลิตซ้ำ และการอยู่ร่วมกันในระบบสังคม คนในครอบครัว

กลุ่มชาวอรัญญิกจะนำบุตรหลานมาที่วัดด้วย เพื่อปลูกฝังอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ โดยในวันอาทิตย์แรกของทุกเดือน จะเป็นวันที่ชาวพุทธ จะเดินทางมาที่วัดพุทธชยันตี เพื่อทำบุญตักบาตร หรือทำบุญร่วมกัน หลังจากเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเช้าแล้ว ก็จะมีการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน โดยอาหารที่รับประทานร่วมกันนั้นเป็นอาหารที่ชาว ออรัญญิกนำมาถวายพระ ในระหว่างรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันก็มีการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

นอกจากพิธีกรรมทางศาสนาที่มีประจำทุกวันอาทิตย์แรกของทุกเดือนแล้ว สิ่งที่ยังบอกถึงความสามารถในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธอย่างเข้มข้น คือ ในทุกเทศกาลสำคัญทางพุทธศาสนา หรือเทศกาลตามความเชื่อท้องถิ่นของทางภาคใต้ของประเทศไทย ชาวอรัญญิกที่อาศัยอยู่ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ก็ยังถือปฏิบัติตามขนบประเพณีที่สืบทอดกันมาจนปัจจุบัน เช่นเดียวกัน เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันอัฐมีบูชา รวมถึงพิธีกรรมท้องถิ่นเช่น พิธีกรรม “ชิงเปรต” ของทางภาคใต้ ก็มีการจัดขึ้นที่วัดไทยในประเทศมาเลเซียเช่นเดียวกัน รวมถึงพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ เช่น งานศพ ที่จะมีการทำพิธีฌาปนกิจศพเหมือนในประเทศไทย หรืองานขึ้นบ้านใหม่ จะนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีทางศาสนา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นไทยพุทธได้อย่างแท้จริง

แม้ว่าอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธจะดำรงอยู่และสืบมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ลักษณะวิธีการในทางปฏิบัติ นั้น ก็มีความแตกต่างจากวิธีปฏิบัติของประเทศไทยอยู่บ้าง เช่น วันเข้าพรรษา ในประเทศไทยพุทธศาสนิกชนจะเดินทางมาที่วัดเพื่อนำเทียนมาถวาย และนำมาหล่อเทียนพรรษา หรือมีการร่วมกิจกรรมหล่อเทียนพรรษากันที่วัด ในขณะที่วัด ในประเทศมาเลเซียนั้นกลับต่างออกไป โดยจะมีชาวอรัญญิก ซึ่งเป็นตัวแทนเป็นผู้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงรัฐใกล้เคียง เพื่อรวบรวมเทียนและนำมาถวายให้แก่ทางวัด ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้วิธีการในทางปฏิบัติต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของให้ข้อมูลหลักว่า

“...จะให้เหมือนประเทศไทยเลยก็ได้ ฝั่งประเทศไทยเข้มข้นกว่า มีวิธีการปฏิบัติที่เข้มข้นกว่า แต่ของเราด้วยสิ่งแวดล้อมด้วย ด้วยจำนวนคนด้วย ทำให้เราทำเหมือนแบบที่ไทยปะ ๆ ไม่ได้ แต่ก็อยากจะทำสืบสานสิ่งเหล่านี้ต่อไป...”
(ครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชยันตี, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

อัตลักษณ์ด้านการใช้ภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี

ผู้ให้สัมภาษณ์หลักให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า เมื่อถามถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย สิ่งทีสร้าง อัตลักษณ์ให้แก่ชาวอรัญญิกมากที่สุด คือเรื่องของภาษาไทยและการไหว้ โดยการใช้ภาษาไทยสำหรับชาวอรัญญิกนั้น จะเป็นการใช้ภาษาไทยท้องถิ่นทางภาคใต้ในการสื่อสารกันภายใน

ครอบครัวและใช้ภาษามลายู อังกฤษ หรือจีน ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่ไม่ใช่ชาวอริ่งสยาม ดังนั้น ประชาชนผู้เป็นชาวอริ่งสยามส่วนมากจึงมักนำบุตรหลานของตนมาเข้าเรียนภาษาไทยที่โรงเรียน วัดพุทธชั้นดีเพื่อให้บุตรหลานสามารถพูดภาษาไทยกลางได้ และมีความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทยได้ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ของให้ผู้ข้อมูลหลัก ว่า

“...ที่เอากลูกคนนี้เข้ามาเรียนที่วัดตั้งแต่อายุ ๔ ขวบ จริง ๆ แล้ว ที่ก็ได้ไม่ได้หวังว่าน้องเขาจะเรียนได้หรือเข้าใจเนื้อหาหรอกนะ ที่แค่อยาก ให้เขาซึมซับวัฒนธรรมไทยเข้าไป ให้สังคมมันหล่อหลอม วัฒนธรรมการพูดทักทาย การไหว้ มารยาทไทยอะไรพวกนี้...”
(ประชาชนผู้ที่เป็นชาวไทยสยาม, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

ผู้ให้ข้อมูลหลักยังกล่าวเสริมอีกว่าสถานการณ์ปัจจุบันก็ค่อนข้างน่าเป็นห่วงอยู่พอสมควร เนื่องจากผู้ปกครองชาวอริ่งสยามบางคน ไม่สนใจที่จะสอนวัฒนธรรมไทยหรือภาษาไทยให้แก่บุตรหลานตนเอง เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะภาษาหลักที่ใช้ในประเทศมาเลเซียนั้นมี ๓ ภาษา คือ ภาษามลายู จีน และอังกฤษ บางครอบครัวจึงเลือกที่จะคุยภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนกับบุตรหลาน และใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักแทน ซึ่งจะเห็นได้ว่า หากไร้ซึ่งแรงดึงดูด เสน่ห์ หรืออัตลักษณ์ความเป็นไทย ผู้คนรุ่นใหม่ก็เลือกที่จะมองข้าม ซึ่งนั่น อาจก่อให้เกิดการถูกกลืนทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธอาจจะสูญหายไปที่สุดใน

ในด้านของการไหว้ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ หลักทั้งหมดกล่าวว่า เป็นสิ่งที่แสดงออก ถึงอัตลักษณ์ของความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้โรงเรียนวัดพุทธชั้นดี ยังมีการสอน การแสดง การรำไทย เพื่อนำไปแสดงโชว์ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น งานวันชาติหรือวันสงกรานต์ ซึ่งได้ความร่วมมือกับ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในการนำนักเรียนของโรงเรียนวัดพุทธชั้นดีไปแสดง ศิลปวัฒนธรรมของไทยให้ชาวต่างชาติได้รับชม และยังเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติด้วย

๒) กลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอริ่งสยามยังดำรงอยู่ในประเทศ มาเลเซีย

จากการศึกษาพบว่า กลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอริ่งสยาม ยังดำรงอยู่ในประเทศมาเลเซีย นั้น มีกลไกที่สำคัญ ๓ กลไก ดังนี้

กลไกรัฐบาลมาเลเซีย

จากการศึกษาพบว่า แม้รัฐบาลมาเลเซียจะไม่ได้ให้ความช่วยเหลือชาวอริ่งสยาม (ไทยพุทธ) ในทางตรงก็ตาม แต่ในทางอ้อม รัฐบาลมาเลเซียกลับเป็นหนึ่งในกลไกที่ทำให้อัตลักษณ์ ความเป็นไทยของกลุ่มชาวอริ่งสยามยังดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนั้น คือการที่รัฐบาลไม่ได้มีการกีดกัน

ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยพุทธ ที่แม้จะต่างจากศาสนาประจำชาติก็ตาม นอกจากนี้รัฐบาลยังมีเงินสนับสนุนค่าทำนุบำรุงศาสนาให้แก่ทางวัดในรูปแบบเงินบริจาคกรณีทางวัดร้องขอต่อรัฐบาลอีกด้วย รวมถึงให้อภิสิทธิ์แก่ชาวอริ่งสยามให้เป็นกลุ่ม ภูมิบุตรด้วย แม้ว่ารัฐธรรมนูญประเทศมาเลเซียมาตรา ๑๖๐ จะบัญญัติถึงคุณลักษณะของชาวมลายูไว้ว่าเป็นบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีมลายูกก็ตาม แต่รัฐบาลมาเลเซียก็ให้ช้อยกเว้นเหล่านั้นแก่ชนกลุ่มน้อยอย่างชาวอริ่งสยาม ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าแม้รัฐบาลมาเลเซียจะไม่ได้ให้การช่วยเหลือชาวอริ่งสยามในทางตรง แต่ในทางอ้อมนั้นเอื้อต่อการดำรงอยู่และสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธไว้ได้อย่างมาก

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวอริ่งสยาม พบว่า ชาวมลายู หรือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามไม่เคยก้าวท้าวหรือแสดงท่าทีที่ไม่เป็นมิตรต่อชาวไทยพุทธเลยสักครั้ง จากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นประชาชนทั้ง ๑๑ คนให้คำตอบตรงกันว่า ไม่เคยถูกผู้นับถือศาสนาอิสลามคุกคามและไม่เคยได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บเพียงเพราะนับถือศาสนาที่ต่างจากศาสนาประจำชาติ จึงสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในลักษณะพหุวัฒนธรรมที่ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อ เกิดขึ้นจริงในประเทศมาเลเซีย

กลไกรัฐบาลไทย (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์)

จากการศึกษาพบว่า สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มีส่วนในการดำรงและสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธได้อย่างมาก ทั้งการสนับสนุนเงินให้แก่วัดและสนับสนุนการแสดงศิลปะการแสดงของประเทศไทย เช่น ในวันชาติ วันสงกรานต์ หรือวันสำคัญอื่น ๆ ทางสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ จะขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนวัดพุทธชยันตีเพื่อนำนักเรียนไปทำการแสดง เช่น การแสดงรำไทย

อีกทั้งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เป็นตัวกลไกในการผลักดันและขับเคลื่อนการศึกษาภาษาไทยในกรุงกัวลาลัมเปอร์อีกด้วย เช่น เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๔ โรงเรียนวัดพุทธชยันตี (Dhamma School of Buddha Jayanyi Temple) ได้เปิดการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ โดยได้รับเกียรติจาก ท่านอดีตเอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤกษ์ (๒๕๔๐-๒๕๔๔) ในการช่วยเหลือเรื่องเงินสนับสนุน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า ถ้าหากท่านอดีตเอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤกษ์ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ โรงเรียนวัดพุทธชยันตีก็อาจจะไม่สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ และสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ก็ได้ให้เงินสนับสนุนแก่วัดมาโดยตลอด รวมทั้งเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งทางสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย รวมถึงจัดอบรมให้แก่ครูที่เป็นจิตอาสาด้วย ซึ่งเป็นหลักสูตรจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กล่าวว่า

“...สถานทูตช่วยมาก ๆ ถ้าไม่ได้ทางสถานทูต ไม่ว่าจะปัจจัยการเงิน เราก็คงเปิดโรงเรียนไม่ได้ เนื่องจากการเปิดโรงเรียนเราก็ต้องใช้เงิน เราต้องใช้อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ เพราะเราเริ่มต้นจากการที่ไม่มีอะไรเลย แล้วท่านทูตก็ถามครูว่าต้องการอะไร เราก็ตอบไปว่าต้องการบุคลากรที่มีความสามารถ เพราะเราไม่มีวุฒิ ไม่ได้จบปริญญาตรีมา เรามาด้วยใจ ด้วยจิตอาสา ครูก็ถามเขาว่าหาให้ได้ไหม หลังจากนั้นหนึ่งปี (๒๕๔๕) ก็มีการจัดการอบรมครูขึ้นครั้งแรกที่กัวลาลัมเปอร์ โดยกลุ่มคณะครุศาสตร์...” (ครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชยันตี, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักยังกล่าวเสริมว่า ท่านอดีตเอกอัครราชทูต ดำรง ไคร์ครวญ (๒๕๕๘-๒๕๖๑) ยังได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านการสอนด้วยตัวท่านเองอีกด้วย โดยในบางครั้งท่านอดีตเอกอัครราชทูต ดำรง ไคร์ครวญ ก็จะเดินทางมาเพื่อสอนให้แก่แก่นักเรียนด้วยตัวท่านเอง พร้อมทั้งส่งเจ้าหน้าที่ หรือนักศึกษาฝึกงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาช่วยเหลือด้านการสอนในโรงเรียนวัดพุทธชยันตี อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยเหลือเรื่องบุคลากรทางการสอนที่ขาดแคลนไม่เพียงพอต่อชั้นเรียน

กลไกวัด (วัดพุทธชยันตี)

จากการศึกษาพบว่า วัดเป็นหัวใจสำคัญและเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญที่สุดในการดำรงและสืบสาน อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ เนื่องจากวัดพุทธชยันตีเปรียบเสมือนตั้งศูนย์กลางของเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและโรงเรียนสอนภาษาไทย ซึ่งทั้งสองประการเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของชาวอรัญญิกได้อย่างเด่นชัด

ในทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน จะมีพิธีทำบุญตักบาตร โดยชาวอรัญญิก จะมารวมตัวกันที่วัดเพื่อทำบุญ พบปะ และพูดคุยกัน นอกจากนี้กิจกรรมอื่น ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา วันแม่ และวันสำคัญอื่น ๆ ก็จะใช้วัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรม จึงกล่าวได้ว่าวัดเป็นเสมือนตั้งสถานที่ที่ใช้ถ่ายทอด แสดงออก และสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กล่าวว่า

“...จริง ๆ ประมาณ ๒-๓ เดือนผมจะมาวัดครั้งหนึ่ง แต่ถ้ามาก็มาเพื่อมาเจอเพื่อนครับ แล้วก็มาร่วมประเพณีต่าง ๆ ที่จัดที่วัด...” (ประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญิก, สัมภาษณ์, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

“...ก็มาทำบุญ ตักบาตรทุกวัน วันอาทิตย์แรกของเดือน แล้วก็มาส่งลูกเรียนภาษาไทยที่ชั้นสอง ระหว่างรอลูกเรียนก็นั่งคุยกับเพื่อนรอไป ถือว่าเป็นการพบปะกัน สร้าง Community...” (ประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญิก, สัมภาษณ์, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

โรงเรียนวัดพุทธหยันตี (Dhamma School of Buddha Jayanyi Temple) ได้มีการเปิดสอนภาษาไทยขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสอนภาษาไทยควบคู่ไปกับการสอนหลักพุทธศาสนาเบื้องต้น โดยโรงเรียนวัดพุทธหยันตี มีระดับทั้งหมด ๔ ระดับ คือ อนุบาล, ระดับที่ ๑, ระดับที่ ๒ และระดับที่ ๓ โดยแต่ละระดับจะมีความเข้มข้นของเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไป ผู้ปกครองสามารถส่งบุตรหลานมาเรียนได้ตั้งแต่อายุ ๔-๕ ขวบ โดยเริ่มจากระดับอนุบาล ซึ่งจะมีการสอนให้ท่องพยัญชนะไทย การเขียนพยัญชนะไทย เป็นต้น ต่อมาในระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ จะเป็นการทบทวนพยัญชนะไทย รวมถึงการสอนการอ่านภาษาไทย คำสะกด คำควบกล้ำ เป็นต้น และในระดับที่ ๓ จะเป็นห้องเรียนสำหรับการเรียนภาษาไทยระดับสูง มีการสอนคำเป็น-คำตาย คำสนธิ เป็นต้น พร้อมทั้งสอดแทรกหลักพุทธศาสนาเบื้องต้นในการเรียนการสอนด้วย

ทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน ทางโรงเรียนก็จะมีการสวดมนต์และนั่งสมาธิก่อนเสมอ และเมื่อเริ่มชั้นเรียนก็จะให้หัวหน้าห้องกล่าวสวัสดีครูผู้สอน เช่นเดียวกัน เมื่อจบชั้นเรียนหัวหน้าห้องก็จะกล่าวสวัสดีและขอบคุณคุณครูอีกครั้ง ซึ่งการกระทำนี้จะเป็นการปลูกฝังอัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านการกล่าวทักทายด้วยคำว่า สวัสดี และการไหว้ให้แก่กันนักเรียน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากต้องการให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนภาษาไทยที่โรงเรียนวัดพุทธหยันตีเพื่อให้เกิดความคุ้นชินและซึมซับอัตลักษณ์ความเป็นไทย เป็นการปลูกฝังความเป็นชาวสยามให้แก่คนรุ่นหลัง โดยอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนา การเรียนภาษาไทย เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสำนึกในความเป็นไทย และสืบสานอัตลักษณ์เหล่านี้ต่อไป ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กล่าวว่า

“...ตอนแรกก็มาที่วัดเพื่อมาทำบุญ แล้วทราบว่ามีการสอนภาษาไทยเลยคุยกับสามีว่าให้เอาลูกมาเรียนดีกว่า เพราะอยากให้ลูกรู้จักวัฒนธรรม มารยาทแบบไทยๆ ไว้บ้าง เวลากลับไปฝั่งไทยจะได้อ่านป้ายหรือคุยกับญาติรู้เรื่อง...”
(ประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญิก, สัมภาษณ์, ๑ มีนาคม ๒๕๖๓)

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีในประเทศไทย : กรณีศึกษา ณ วัดพุทธชยันตี กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้ ๑) อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทย พบว่าอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทย คือ อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมทางศาสนา การใช้ภาษา วัฒนธรรมและประเพณีในวันสำคัญ ซึ่งอาจจะมีวิธีการปฏิบัติที่ปรับเปลี่ยนแตกต่างจากประเทศไทยเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่หลักการและแนวทางปฏิบัติยังคงดำรงและสืบสานตามแบบประเทศไทย ๒) กลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีในประเทศไทยยังคงดำรงอยู่มี ๓ กลไกที่สำคัญ คือ รัฐบาลมาเลเซีย รัฐบาลไทย (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทพมหานคร) และกลไกวัด (วัดพุทธชยันตี) ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธ ซึ่งหากขาดกลไกส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็อาจทำให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยไม่สามารถดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

การศึกษาจากประชาชนผู้ที่เป็นชาวอรัญญวาสีและครูผู้สอนภาษาไทย ณ โรงเรียนวัดพุทธชยันตี ใน ๒ ประเด็น คือประเด็นแรก ด้านอัตลักษณ์คนไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทย พบว่า อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีที่ยังดำรงอยู่ในประเทศไทย แม้ว่าอาจมีความน่ากังวลในเรื่องของการถูกกลืนทางวัฒนธรรมเนื่องจากการที่คนไทยพุทธ เป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้วัดไทยในประเทศไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเป็นวัดแบบผสมผสาน เพื่อให้สอดคล้องกับชาวมาเลเซียและจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างเช่น จีน อินเดีย เพื่อให้วัดยังคงสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ซึ่งมีบางครอบครัวของชาวอรัญญวาสีที่ไม่เห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมไทยที่มีภายในประเทศไทย จึงทำให้เลิกสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยไปแต่อย่างไรก็ตามยังคงมีกลุ่มชาวอรัญญวาสีอีกจำนวนมากที่อยู่ร่วมกันในเครือข่ายชาวอรัญญวาสีและพร้อมปลูกฝัง รวมถึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร ชุนเพชร ทั้งในแง่ของการที่ขาดผู้ดูแลอย่างเป็นระบบ และวัฒนธรรมไทยที่สามารถถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนนั้นมีข้อจำกัด รวมทั้งในแง่ของการปรับเปลี่ยนลักษณะของวัดประเพณี หรือวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์

ประเด็นที่สอง ด้านกลไกที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธของกลุ่มชาวอรัญญวาสีในประเทศไทยยังคงดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน พบว่า เกิดจากการสนับสนุนจากทั้ง ๓ กลไก คือ กลไกรัฐบาลมาเลเซีย กลไกรัฐบาลไทย (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทพมหานคร) และกลไกวัด (วัดพุทธชยันตี) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทั้ง สมพร ชุนเพชร, ชัยวัฒน์ มีสันฐานและเมธาวี จำเนียร และกรกฎ จำเนียร ซึ่งทั้งสามงานวิจัยได้สรุปผลไปในทิศทางเดียวกันว่า วัด เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด

ในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย วัด เป็นได้มากกว่าศาสนสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวไทยสยามในต่างแดน ที่มองว่าวัดเปรียบดังสถานที่ชุมนุม เป็นศูนย์รวมของชุมชน และเป็นสถานที่ที่สามารถแสดงออกถึงประเพณี และวัฒนธรรมของไทยได้ ซึ่งวัดพุทธยั้งดี กรุงกัวลาลัมเปอร์ ก็มีบทบาทเช่นเดียวกับทั้งวัดในรัฐกลันตัน รัฐปะลิส รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) และรัฐปีนัง ที่เป็นสถานที่ที่สอนหลักพุทธศาสนา สอนภาษาไทย และปลูกฝังอัตลักษณ์ความเป็นไทย จากผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงข้อมูลชุดหนึ่งเท่านั้น การที่จะทราบว่า การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ความเป็นไทยในมาเลเซียนั้นมีกลไกใดบ้างต้องมีกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและมากกว่านี้ ทั้งยังต้องอาศัยข้อมูลด้านอื่น ๆ ประกอบกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าผลการศึกษานี้ จะเป็นแนวทางในการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้ดำรงอยู่ในประเทศไทย และในประเทศอื่น ๆ สืบไป

ข้อเสนอแนะ

๑. รัฐบาลไทยควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายครูสอนภาษาไทย เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนวัดพุทธยั้งดีที่ยังขาดแคลนครูผู้สอน
๒. รัฐบาลไทยควรมีบทบาทหรือสนับสนุนจัดตั้งเครือข่ายครูภูมิปัญญาไทย ที่มีทั้งการสอนศิลปะการแสดงของไทยหรือศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น การรำไทย หรือการเล่นดนตรีไทย เพื่อเผยแพร่ต่อไป

อ้างอิง

- ขวัญชีวัน บัวแดง. (๒๕๔๘). อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศาสนา: ศึกษากรณีกลุ่มชนกระเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า ใน **สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม** (ชูพินิจ เกษมณี). ชาติพันธุ์และมายาคติ. หน้า ๗๕-๗๙ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.
- ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทระปัญญา. (๒๕๕๘). การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. **วารสารปัญญาปริทัศน์**, ๗(๒), ๒๖๗-๒๗๙.
- ชัยวัฒน์ มีสันฐาน. (๒๕๖๑). วัตรกับการดำรงความเป็นไทยของคนสยามในรัฐปะลิสและรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย. *PSDS Journal of Development Studies*, ๑, ๒ ; ๑๖๙-๒๐๕. จาก <https://so๐๕.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/๑๔๘๙๘๑>
- ทรงชัย ทองปาน และ รัชพล ไทยฤทธิ. (๒๕๖๑). “การปรับเปลี่ยนและการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นหมู่บ้านสิงขรในเขตตะนาวศรี ประเทศพม่า”. *PSDS Journal of Development Studies* ๑, ๒ ; ๑๓๗-๑๖๘. จาก <https://so๐๕.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/๑๔๘๙๗๘>.
- ทัศนาวดี แก้วสนิท. (๒๕๕๙). คนพลัดถิ่น “ไทย” ในมาเลเซียกับการสื่อสารอัตลักษณ์: ข้อค้นพบจากการ ทบทวนวรรณกรรม. **วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา**, ๓, ๑ ; ๑๓๗-๑๖๒
- นิติไทย นัมคณิสสรณ์. (ม.ป.ป.) **ลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม**. จาก http://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE๑๒๑/๐๖.pdf
- พรชัย นาคสีทอง. (๒๕๕๘). “ประวัติศาสตร์” “ความทรงจำ” “อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย: กรณีชุมชนบางแซะ (Teresak) รัฐกลันตัน. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. ๑๐, ๒ ; ๑๐-๔๔.
- พิทยา บุขรรัตน์, อารยา ดำเรือง. (๒๕๕๗). กระบวนการทางสังคมเพื่อการอ้างและสืบสานความเป็นไทยของคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย. **วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์**, ๒๘-๓๘.
- เมธาวี จำเนียร, และกรกฎ จำเนียร. (๒๕๖๒). ภาพลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นไทยท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ในรัฐปีนัง ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย. **Veridian E-Journal Silpakorn University**, Vol. ๑๒ No. ๑ (๒๐๑๙): Humanities, Social Sciences, and Arts (January – February ๒๐๑๙). จาก <https://he๐๒.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/๑๕๐๙๔๙/๑๔๕๒๗๙>

- รินรดา พันธุ์น้อย. (๒๕๕๒). การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบุงกะเทว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- สมพร ชุนเพชร. (๒๕๕๘). การดำรงและพลวัตวัฒนธรรมพุทธศาสนาของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๑๐,๑ (เมษายน-กันยายน) ; ๑๔๓-๑๕๙.
- จาก <https://so๐๒.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/๔๓๖๐๐/๓๖๐๓๙>
- สุทธิพร บุญมาก. (๒๕๕๓). ร้านอาหารไทยในประเทศออสเตรเลีย: ภาพสะท้อน “ความเป็นไทย” และ “การปรับตัว”. วารสารศิลปศาสตร์. ๕. ; ๙๐-๑๐๓.
- แสงจันทร์ แสนสุภา. (๒๕๕๗). ภูมิบุตร (Bumiputra). จาก <https://www.dailynews.co.th/article/๒๖๘๙๐๖>
- อนุธีร์ เดชเทพพร. (๒๕๕๕). “ความเป็นไทย” หลายหน้า: การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม. Veridian E-Journal, Silpakorn University, Vol.๕ No. ๓ (September - December ๒๐๑๒). ; ๘๗-๑๐๕. จาก <https://he๐๒.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/๒๘๒๔๔/๒๔๒๗๔>
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (๒๕๔๖). อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- CIA World Factbook. Malaysia Demographics Profile ๒๐๑๙. Accessed ๑ March ๒๐๒๐, from https://www.indexmundi.com/malaysia/demographics_profile.html
- Mala Rajo Sathian and Rosenun Chesof. (๒๐๑๘). Siamese in Malaysia: Beyond Sixty Years of Heritage. Social Sciences and Humanities Textbooks Foundation.
- Phrapalad Sarot Thammasaro, Direk Nunklam และ Detchat Treetrup. (๒๕๖๑). Cultural Identity Preservation of Siamese in Perlis, Malaysia State of Academic. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๑๐,๑ (มกราคม-มิถุนายน) ; ๒๕-๓๔. จาก <https://so๐๔.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/๙๗๒๘๖/๘๕๐๔๖>

Isan Arts and Culture

๐๑ การออกแบบลวดลายผ้าไหมทอมือ จากอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ สู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ทัศนีย์ นิลกฤติ
อจิตรลา โพธิ์สาร
พีร์วัส อินทวิ
ศิรินทีพยิ พิเศษวง
บัวฉัตร โพธิ์สาร

๐๒ ระหัดวิดน้ำโบราณ แหล่งการเรียนรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : ทอดระหัดการก่อสร้าง สุชาติ พิมพ์พันธ์

๐๓ ประเพณีสารทโห้วพี บรรพบุรุษในประเทศไทย ณีฎฐ์พงษ์ ฉายแสงประทีป จรินทร์ พิภพประไพ

๐๔ พระธาตุพนมจำลองในอีสาน กับสัญลักษณ์แห่งอำนาจ สยามเก่าและสยามใหม่ เกศินี ศรีวงศ์ษา

๐๕ การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ ความเป็นไทยพุทธของกลุ่ม ชาวออรั้งสยามในประเทศมาเลเซีย : กรณิศักขา ณ วัดพุทธชยันตี กรุงเทพมหานคร รัชฎี ฑาปทา

๐๖ การผสานความเชื่อทางศาสนา กับการกลายเป็นสินค้าของวัด ในสังคมไทย : กรณิศักขา วัฒนบ้านสร้างเรือง ตำบลหล่น้ำปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ รัชฎี พงษ์ สำนัดรัตน์

๐๗ อูบแต้มสีนโชนสีมอีสาน สู่การสร้างสรรคินาฏยศิลป์ร่วมสมัย ชุต เส็กสีนโชน ชัยรัชช ทักษานี มนุศักดิ์ เรืองเดช

๐๘ สัตย์วาจาสีดาจันทะแจ่ม ปุณศรีศรีมี วรทองกิจไพศาล ศุทธิณี สมนศรี

